MEYDAN OKUYAN NIETZSCHE

Christa Davis Acampora Nietzsche araştırmalarının önde gelen isimleri arasında sayılan bir felsefecidir. Modern Avrupa felsefesi, ahlak psikolojisi ve estetik üzerine çalışıyor. *The Journal of Nietzsche Studies* dergisinin editörlüğünü yaptı. Son yıllarda savaş deneyimi, ahlaki yaralanma ve onarım üzerine yazıyor. Başlıca kitapları: *A Nietzschean Bestiary: Becoming Animal Beyond Docile and Brutal* (derleme, Ralph R. Acampora ile, Rowman & Littlefield, 2004), *Nietzsche's On the Genealogy of Morals: Critical Essays* (derleme, Rowman & Littlefield, 2006), *Cultural Sites of Critical Insight* (derleme, Angela L. Cotten ile, SUNY Press, 2007), *Unmaking Race, Remaking Soul* (derleme, Angela L. Cotten ile, SUNY Press, 2007), *Nietzsche's Beyond Good and Evil: A Reader's Guide* (Keith Ansell-Pearson ile, Continuum, 2011), *Contesting Nietzsche* (University of Chicago Press, 2013).

Ahmet Özcan 1982 yılında Konya'da doğdu. Lisans eğitimini Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde 2006 yılında tamamladı. Yüksek lisans eğitimini Sabancı Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde Şerif Mardin'in danışmanlığında Edmund Burke'ün siyasal düşüncesi üzerine yazdığı tezle 2009 yılında tamamladı. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde başladığı doktora eğitimini ise "Modern Türkiye'de Son Kürt Eşkıyalık Çağı" adlı teziyle 2014 yılında tamamladı. Yazarın doktora tezi, 2018 yılının Kasım ayında *Ama Eşkıyalık Çağı Kapandı!* ismiyle İletişim Yayınları tarafından yayımlandı. Özcan, halen İstanbul Gedik Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak dersler vermektedir. Özellikle siyasal düşünceye ve Türkiye siyasetine yoğunlaşan Özcan'ın Türkçe, İngilizce ve Fransızca makaleleri ve kitap bölümleri ile çeviri çalışmaları yayımlanmıştır. Bakınız: ahmetozcan.org

CHRISTA DAVIS ACAMPORA

Meydan Okuyan Nietzsche

Çeviren
Ahmet Özcan

YAPI KREDİ YAYINLARI

Her defasında bana şen mücadelenin
ne demek olduğunu öğreten Max'a

Düşmanlarını, başına gelen talihsizlikleri, hatta yanlışlarını uzun süre ciddiye alamama – bu, şekillendirme, yeniden şekillendirme, iyileşme ve unutma gücünün fazlalığına sahip, güçlü ve tam doğaların işaretidir… Yalnızca burada hakiki "düşmanını sevme" mümkündür – tabii yeryüzünde böyle bir şeyin mümkün olduğunu varsayarsak. Asil insanın düşmanlarına ne kadar büyük bir saygısı vardır! – ve bu saygı sevgiye uzanan bir köprüdür.

FRIEDRICH NIETZSCHE, *Ahlakın Soykütüğü Üzerine*

İÇİNDEKİLER

Çevirmenin Notu • 11
Teşekkür • 13
Nietzsche'nin Çalışmalarının Kısaltmaları • 16
Giriş • 19

Birinci Bölüm:
Analitik, Teşhis ve Panzehir Olarak Agon • 39
1.1. Değer Biçen Hayvanlar • 39
1.2. "Homeros'un Yarışması" ve İkinci Eris'in Faydası • 43
1.3. Agon Nedir? Nietzsche'nin Yarışmalarının Tipolojisi • 49
1.4. Pindaros'tan Dersler: Agonist Değerler Ekonomisi ve Gücün Dolaşımı • 55
1.5. Oyunun Sonu: *Hybris* ve Şiddet • 64
1.6. Teşhis Aracı Olarak Agon Modeli • 69
1.7. Geçmişle Boğuşmak: Nietzsche'nin Agonist Eleştirisi ve Tarihin Kullanımı • 72
1.8. Nietzsche'nin Agonistlerinin Tanıtılması • 78

İkinci Bölüm:
Homeros ile Yarışmak: Poiesis'in Değeri • 86
2.1. Örnek Bir Yeniden Değer Biçme Olarak Homeros'un Yarışı • 86
2.2. Apolloncu Olan (ve Dionysosçu Olan): Agon Başlar • 94
2.3. Ölümcül Değişiklikler ve Agonun Sonu • 105
2.4. Agon: Karamsarlık, Muhafazakârlık ve Irkçılık • 109
2.5. Yarışmanın Mantığı • 116
2.6. "Nihai Mücadele": Agonist Karşıt Kutuplar • 118

Üçüncü Bölüm:
Sokrates ile Yarışmak: Nietzsche'nin (Sanatsal) Natüralizmi • 123
3.1. "Üstün Natüralizm"e Doğru • 124
3.2. Değer ile Araştırma Arasındaki İlişki • 128

3.3. “Müzik İcra Eden Sokrates”e Doğru • 130
3.4. Görünüş ve Bilim • 138
3.5. Sanatsal Natüralizm • 144
3.6. Nietzsche’nin Gelişme Sorununa Heraklitosçu Çözümü • 149
3.7. Doğallaştırılmış Özne: Nietzsche’nin Ruhun Agonist Modeli • 158

Dördüncü Bölüm:
Pavlus ile Yarışmak: Bir Agonizm Ethosuna Doğru • 170
4.1. Ahlakın *Üstesinden Gelme* Olanağı Üzerine • 170
4.2. Ölümüne Dövüşmek: Pavlusçu Hıristiyanlığın Istırapları • 172
4.3. Çatışan Değerler ve Dünya Görüşleri • 185
4.4. *Sittlichkeit, Ahlak* ve Nietzsche’nin Ahlak-Sonrasılığının Doğası • 195
4.5. Doğallaştırılmış (Ahlaki) Fail • 198
4.6. “Das Thun Ist Alles” • 211

Beşinci Bölüm:
Wagner ile Yarışmak: Kişi Nasıl Kendisi Olur • 226
5.1. Kendin Olmak • 228
5.2. Wagner’in Vaadi ve Wagner Sorunu • 231
5.3. Nietzsche’nin Mirası • 237
5.4. Rütbe Sıralamaları, Tipler ve Yönetici Düşünceler • 239
5.5. Bir Âşık Olarak Nietzsche: Bencilliğe Karşı Diğerkamlık • 244
5.6. Güç Duygusu • 253
5.7. Nietzsche’nin Sorumluluğu • 257
5.8. Dövüşerek Yazmak: Nietzsche’nin *Kriegs-Praxis*’i • 275
5.9. Kişi *Nasıl* Kendisi Olur • 283

Sonsöz • 292
Türkçe Baskı İçin Sonsöz: *Demos Agonistes* ve Siyasal Agonizmin Yarışmaları • 305

Çevirmenin Notu

Nietzsche'nin adı uzun zamandır tehlikeli düşüncelerle birlikte anılıyor: Güç istenci, rütbe sıralaması, zayıfa acımayan bir ahlak eleştirisi. Bu görüşleri ya evcilleştirip zararsız hale getirmek ya da oldukları gibi yüceltmek, Nietzsche okurlarının sık düştüğü iki tuzaktır. Christa Davis Acampora'nın *Meydan Okuyan Nietzsche*'si (2013) üçüncü bir yol açıyor. Acampora, Nietzsche'nin düşüncesini baştan sona örgütleyen motifin Antik Yunan'ın agonu, yani yarışma olduğunu gösteriyor. Lawrence Hatab'ın ifadesiyle bu, Nietzsche'de agon üzerine yapılmış ilk yoğun ve kapsamlı incelemedir.

Acampora'ya göre agon, Nietzsche için yıkıcı bir çatışma değil, değerlerin doğduğu, dolaşıma girdiği ve yenilendiği bir motordur. Rakibini yok etmeye değil, onu aşmaya çalışan; kazanmak isterken yarışmayı da ayakta tutmak zorunda olan bir ilişki. Bu mercekten bakıldığında Nietzsche'nin güce dair kötü şöhretli görüşleri ne aklanıyor ne de mahkûm ediliyor; sınırları, koşulları ve kırılganlıklarıyla birlikte yeniden düşünülebilir hale geliyor. Güç istenci, ahlakın aşılması ve "kişinin nasıl kendisi olduğu" sorusu da bu ışıkta yeni bir anlam kazanıyor. Bu yüzden kitabın Türkçeye kazandırılması, Nietzsche'yi hem hayranlarının hem de hasımlarının karikatürlerinden kurtarmak isteyen okur için önemli bir kapı aralıyor.

Kitabın özgün adı çift anlamlıdır: *Contesting Nietzsche* hem Homeros'la, Sokrates'le, Pavlus'la ve Wagner'le yarışan, onlara meydan okuyan Nietzsche'yi hem de Nietzsche'ye itiraz eden, onunla boy ölçüşen bir okumayı çağrıştırır. Türkçede bu iki anlamı tek bir ifadede taşımak mümkün olmadığından kitabın omurgasını oluşturan ilk anlamı öne çıkaran *Meydan Okuyan Nietzsche* adını tercih ettik. İkinci anlam ise kitabın satır aralarında yaşamaya devam ediyor: Acampora, Nietzsche'yle de agona girmekten çekinmiyor.

Kitabın editörlüğünü üstlenen A. Onur Aktaş'a titiz okuması ve değerli katkıları için içtenlikle teşekkür ederim. Çeviride kalan kusurlar elbette bana aittir.

Bu çeviriyi yakın bir zamanda kaybettiğimiz teyzem Şahsanem Koç Usal'ın anısına ithaf ediyorum. Bilgisayar programcısıydı, bitkileri resmederdi ve felsefeye sevdalıydı. Kodun titizliğini, çizginin sabrını ve düşüncenin tutkusunu aynı hayatta buluşturmuştu. Onu hep çizdiği çiçeklere benzetirdim: Narin ama dirençli, sessiz ama hep ışığa dönük. Kâğıda işlediği çiçekler solmuyor; sevdiği felsefe de bu sayfalarda onunla birlikte yaşamaya devam etsin.

Ahmet Özcan
İstanbul, 2026

Teşekkür

Nietzsche kırk dört yaşının sonunda bu yılın kendisine getirdiği hediyelere, özellikle gurur duyduğu ve derinden minnettar olduğu üç yapıta bakar. *Ecce Homo*'nun ara sayfasına şöyle yazar: "Her şeyin olgunlaştığı ve kararanın yalnızca üzümler olmadığı bu mükemmel günde bir güneş ışığı düştü yaşamımın üstüne: İleriye baktım, geriye baktım, hiç bu kadar iyi şeyi bir arada görmemiştim." Bu pasaj, Nietzsche'nin geçen bir yılı uğurlamak yerine yeni bir yıla başladığı başka bir pasajı akla getiriyor. Nietzsche, *Die fröhliche Wissenschaft*'ın [*Şen Bilim*] Dördüncü Bölümünde, yani Zerdüşt'ün gelişini müjdeleyerek sonuçlanacak kitabının ilk baskısının son bölümünde yeni yıla dair düşüncelerini şöyle ifade eder:

> […] bugün kendimden ne dilediğimi ve bu yıl kalbimden geçen ilk düşüncenin ne olduğunu – bundan sonra benim için hangi düşüncenin yaşamımın nedeni, güvencesi ve tatlılığı olacağını ben de söyleyeceğim. Şeylerde gerekli olanı güzel olarak görmek için hep daha çok öğrenmek istiyorum; o zaman şeyleri güzelleştirenlerden biri olacağım. *Amor fati*: Bundan böyle bu benim sevdam olsun!

Ecce Homo birçok açıdan bu tasavvurun, severek güzelleştiren ve muazzam bir minnettarlıkla sonuçlanan bu bakışın gerçekleşmesi hakkındadır.

Ben de kırk dördüncü yaşımın ortasında Nietzsche'ninkinden çok farklı ama minnet duyma ihtiyacının daha az olmadığı bir hayata dönüp bakıyorum. Bu tasarı, neredeyse bugüne kadarki tüm mesleki hayatım boyunca peşimi bırakmamış, beni rahatsız etmiş, baştan çıkarmış ve heyecanlandırmıştı. Bu çalışmayı uğurlamadan (veya özgür bırakmadan) önce son kez elden geçirirken onun yazılması sürecinde ne kadar çok yaşanmışlıklar biriktiğini, el yazmasıyla birlikte ne kadar çok seyahat ettiğimizi, ne kadar çok ölüm ve doğum gördüğümüzü, kaç tane huzursuz gece, uykulu sabah, kahkahalarla dolu öğle vakti geçirdiğimizi anımsıyorum. Bu kitabın gelişimi ve yazılışı, taşınma kolileri toz tutarken, her yanım notlandırılacak makalelerle veya okunacak ya da yazılacak başka

metinlerle çevriliyken dahi neredeyse her yerde olan tüm o deneyimlerle iç içe geçmiştir. İşte bu yüzden bu tasarıya ve onun içerdiği tüm yaşanmışlıklara veda ederken Nietzsche'nin *Ecce Homo*'nun ara sayfasının sonunda sorduğu soruyu tekrarlamak istiyorum: "Nasıl şükran dolu olmayayım tüm hayatıma?"

Geriye ve ileriye baktığımda varlıkları yaşamanın, düşünmenin ve yazmanın aldığı yönün gerekliliğine bağlı birçok kişi görüyorum. Beni cesaretlendirebilecek ama daha önemlisi bana meydan okuyabilecek ve en önemlisi beni hayır deme noktasına kadar itebilecek yeterlikte felsefi arkadaşlara sahip olmak benim için hakikaten büyük bir bahtiyarlıktır. Bunun için özellikle Keith Ansell-Pearson, Daniel Conway, Lawrence Hatab, Paul S. Loeb, Alan Schrift, Herman Siemens ile Paul von Tongeren'e minnettarım. Alexander Nehamas, David Owen, John Richardson, Gary Shapiro ve Robert Solomon gibi diğerleri, bu çalışmanın daha önceki (bazıları çok önceki) taslaklarını okurken cömertlik ve muazzam bir sabır gösterdiler.

Bir meslektaş olarak bana ilham vermeye devam eden Nickolas Pappas, beni Nietzsche ile tanıştırmış, bu tasarının bazı kısımları hakkında geri bildirimlerde bulunmuştur.

Thomas Flynn, Richard Patterson, Donald Rutherford ve Steven Strange lisansüstü eğitimim sırasında *agonist çerçeve* olarak adlandırdığım şeyi geliştirmeye başladığımda bu fikirlerin çoğunun filizlenmesine yardımcı oldular. Richard Schacht o dönemde yaptığım çeviri çalışmalarını destekledi. Bu çalışmalar, beni Nietzsche'nin düşüncelerini daha geniş bir bağlamda değerlendirmeye zorlamış, filozofun yazıları boyunca bu düşüncelerin izini sürmemi sağlamıştı.

Bu araştırmayı Hunter College ile New York Şehir Üniversitesi'nde geliştirme şansı buldum. El yazmasını hazırlamam ve araştırma amacıyla seyahat etmem için fon sağlayan Dekan Vita Rabinowitz ile Başkan Jennifer Raab'a minnettarım. Yıllar boyunca bölüm başkanlarım, özellikle Frank Kirkland ile daha yakın zamanda Laura Keating, tam ihtiyacım olduğu bir zamanda çalışmaya ayrılan sürenin uzatılmasından şikâyetçi olmamış, aksine bu konuda beni desteklemişlerdir. Bu düşünceleri tartıştığım yüz kadar öğrencim arasından özellikle Ben Abelson, Jonathan Berk, David Cerequas, Brian Crowley, Adam Israel, Adele Sarli ile Greg Zucker'a minnettarım.

CUNY Araştırma Vakfı'ndan bir PSC-CUNY hibesi ve Durham Üniversitesi ile Warwick Üniversitesi İleri Araştırmalar Enstitüsü'nden bir ikamet bursu da dahil olmak üzere çeşitli fonlar sayesinde nihai el yazması üzerinde ciddi çalışmalar yapabildim.

Birçok okur ve dinleyici, derin eleştirel geri dönüşlerde bulundular. Greifswald Üniversitesi, New School Üniversitesi, Nijmegen Üniversitesi, Oxford Üniversitesi, Southampton Üniversitesi ile Warwick Üniversitesi'ndekilere özellikle minnettarım. Çeşitli mesleki toplantılardaki konuşmacılar ve katılımcılar düşüncelerimin gelişimine büyük katkı sağladılar. Friedrich Nietzsche Topluluğu ile Nijmegen'deki Nietzsche Araştırma Grubu'ndaki üyelere ve arkadaşlara eleştirileri ve yönlendirmeleri için şükran borçluyum.

Kitabın çoğu bölümünü oluşturan fikirler, makale veya diğer kitaplara yapılacak katkılar şeklinde oluşmaya başladı. Buradaki bazı fikirlerin tohumları ve taslakları, kaynakçada belirttiğim yayın listemde bulunabilir. Bu çalışmayı geliştirmek için bana alan (ve son teslim tarihi) sağlayan yayıncılara ve editörlere minnettarım.

Rehberliği ve cesaretlendirmesi (ve daha fazla son teslim tarihi) için University of Chicago Press'teki editörüm Elizabeth Branch Dyson ile kitabı daha iyi hale getirmem için beni teşvik eden ve cömertçe eleştirel yönlendirmelerde bulunan isimsiz hakemlere teşekkür ederim.

Son olarak bu tasarıyı tamamlarken beni destekleyen bir aileye sahip olmak benim için hayati önemdeydi. Ralph Acampora, ebeveynlerimiz ve akrabalarımız neşe, teşvik ve çocuk bakımı, ayrıca düşünmeyi ve yazmayı günlük hayatın talepleriyle uyumlu hale getiren her türden desteği sağladılar. Onlara çok *teşekkür ederim*.

Nietzsche'nin Çalışmalarının Kısaltmaları

Nietzsche'nin çalışmalarına yapılan atıflar, son notlarda değil metin içinde aşağıda belirtilen kısaltmalar kullanılarak verildi. Nietzsche'nin yayımlanmamış yazılarına yapılan atıflar, defterlerinin ve yayınlarının en erişilebilir basılı baskılarına atıf yapmak için standart hale getirildi:

KSA Giorgio Colli ve Mazzino Montinari (der.), *Kritische Studienausgabe*, 15 Cilt (Berlin: Walter de Gruyter, 1980);

KGW Giorgio Colli ve Mazzino Montinari (der.), *Werke: Kritische Gesamtausgabe* (Berlin: Walter de Gruyter, 1967–).

Metni, özellikle de yayımlanmamış yazıları gözden geçirirken aşağıdaki esere başvurarak karşılaştırmalar yaptım:

Friedrich Nietzsche, *Digital Critical Edition of the Complete Works and Letters*, (der.) Paola D'Iorio, *KGW*'ye dayanan http://nietzschesource.org

KISALTMALAR

Nietzsche'nin eserlerine atıf yapılırken ilgili eserin Türkçe başlıklarının baş harfleri aşağıdaki şekilde kullanıldı. Roma rakamları eserin atıf yapılan bölümüne, Arap rakamları atıf yapılan kısmına işaret eder. Önsözlere atıf yapmak için ilgili esere yapılan atıf içinde *Ö* harfi kullanıldı.

AS *Zur Genealogie der Moral* [Ahlakın Soykütüğü Üzerine]
D *Der Antichrist* [Deccal]
DS *David Strauss*, (içinde) *Unzeitgemäße Betrachtungen* I [Zamana Aykırı Düşünceler I]

EH *Ecce Homo*
GG *Der Wanderer und sein Schatten* [Gezgin ve Gölgesi], (içinde) *Menschliches, Allzumenschliches* II [İnsanca, Pek İnsanca II]
HY "Homer's Wettkampf " [Homeros'un Yarışması]
İKÖ *Jenseits von Gut und Böse* [İyinin ve Kötünün Ötesinde]
İPİ *Menschliches, Allzumenschliches* [İnsanca, Pek İnsanca]
KKÖ *Vermischte Meinungen und Sprüche* [Karışık Kanılar ve Özdeyişler], (içinde) *Menschliches, Allzumenschliches* II [İnsanca, Pek İnsanca II]
NWK *Nietzsche contra Wagner* [Nietzsche Wagner'e Karşı]
PA *Götzen-Dämmerung* [Putların Alacakaranlığı]
PF *Die vorplatonischen Philosophen* [Platon Öncesi Filozoflar]
RWB *Richard Wagner in Bayreuth* [Richard Wagner Bayreuth'ta], *Unzeitgemäße Betrachtungen* IV [Zamana Aykırı Düşünceler IV]
TD *Die Geburt der Tragödie* [Tragedyanın Doğuşu]
TK *Morgenröthe* [Tan Kızıllığı]
TYS *Vom Nutzen und Nachtheil der Historie für das Leben* [Tarihin Yaşam İçin Yararı ve Sakıncası], (içinde) *Unzeitgemäße Betrachtungen* II [Zamana Aykırı Düşünceler II]
ŞB *Die fröhliche Wissenschaft* [Şen Bilim]
WO *Der Fall Wagner* [Wagner Olayı]
Z *Also sprach Zarathustra* [Böyle Buyurdu Zerdüşt]